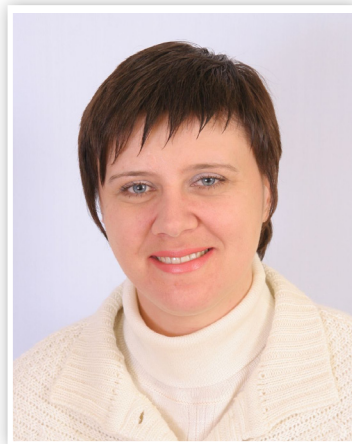

8. АНАЛІТИКА

Тетяна Олексіївна Журавель,
кандидат хімічних наук,
доцент Дніпропетровської медичної академії,
директор Дніпропетровського обласного
медичного ліцею-інтернату «Дніпро»,
Заслужений працівник освіти України,
м. Дніпропетровськ, Україна

Вікторія Валеріївна Зюзь,
практичний психолог
Дніпропетровського обласного
медичного ліцею-інтернату «Дніпро»,
м. Дніпропетровськ, Україна

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Автор акцентує увагу на важливості пошуку найбільш ефективних форм реалізації углубленого профільного навчання, пов'язаного також з підготовкою учасників по спеціальності. В таких умовах резервною стає самостійна робота учасників і пропонуються шляхи її вивчення і вдосконалення.

Ключеві слова: углублене профільне навчання, самостійна робота учасників, розвиток здатності учасників планувати та реалізовувати своє час для самостійної роботи.

The author emphasizes the importance of finding the most effective forms of in-depth implementation of profile education, associated also with training students in the speciality. In such circumstances, reserve becomes an independent work of students and ways of its study and improvement.

Key words: in-depth specialized training, independent work of students, development of students' ability to plan and implement their time for independent work.

На сучасному етапі розвитку середньої освіти проблема активності пізнавальної діяльності набуває особливо значущості у зв'язку з високими темпами розвитку науки і техніки, зростанням потреби суспільства в освічених громадянах, здатних швидко орієнтуватися у нових умовах, а також мислити самостійно та вільно від стереотипів.

Відповідно до вимог часу, кожен випускник ЗНЗ повинен оволодіти системою знань з основ наук, мати сформований науковий світогляд, бути готовим до активної трудової та пізнавальної діяльності, вміти самостійно поповнювати знання тощо. Активізація самостійної пізнавальної діяльності може забезпечити не лише підвищення якості загальноосвітньої та

професійної підготовки учнів, а й формування активності та самостійності особистості, зокрема. Вищезазначене визначає актуальність проблеми формування пізнавальної активності учнів за допомогою використання різних видів самостійних робіт.

Ця проблема не є новою в дидактиці і психології. У психолого-педагогічній літературі висвітлено сутність поняття самостійної діяльності (А. Алексюк, Н. Дайрі, В. Єсіпов, В. Козаков, П. Підкасистий, Р. Мікельсон, Р. Срода). Так, К. Ушинський та П. Кантерев вказували на значущість самостійної діяльності у розвитку учнів. Проблему визначення ознак самостійної роботи розглядають Є. Голант, Б. Єсіпов, Г. Муртазін, Р. Лемберг. Організаційно-педагогічні умови

самостійної пізнавальної діяльності учнів привернули увагу Ю. Бабанського, П. Олійника, В. Рибальського, М. Ярмаченка. У працях Ю. Бабанського та М. Махмутова визначено необхідність проблемного навчання для розвитку самостійності учнів. Питання педагогічного керівництва самостійною роботою розглядають В. Буряк, А. Новикова, Л. Жарова, В. Шаталов, Л. Задорожна, І. Лустенко та інші.

Аналіз психолого-педагогічної та фахової літератури продемонстрував неоднозначність трактувань поняття «самостійна робота», з огляду на її місце та роль у структурі навчального процесу (рис. 1).

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренко визначає, що «самостійна навчальна робота учнів – це різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності учнів, що здійснюється ними на навчальних заняттях або вдома за завданнями вчителя, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі» [6].

Незважаючи на значну кількість публікацій з цієї проблеми, вказані дослідження не висліджують аспектів багатогранної проблеми активізації пізнавальної самостійної діяльності учнів. Практика переконує, що рівень сформованості самостійності учнів залишається низьким. Таким чином, актуальними є подальше вдосконалення змісту, форм, методів та засобів навчання, що має бути спрямовано на реалізацію принципу самостійності у навчально-виховному процесі.

Самостійна діяльність повинна бути керованою, а процес її регулювання передбачає декілька складників: психологічне вимірювання; запровадження рекомендацій; повторне вимірювання стосовно дієвості цих рекомендацій. Для ліцею це важливо, тому що навчальне навантаження має бути більш ефективним.

У Дніпропетровському обласному медичному ліцеї-інтернаті «Дніпро» запроваджено поглиблене вивчення природничо-математичних дисциплін, а також оволодіння першою спеціальністю – «Молодша

медична сестра з догляду за хворими». З метою якісної підготовки до ЗНО значну частину навчального матеріалу обдаровані ліцеїсти вивчають вдома самостійно. Тому адміністрація ліцею здійснює пошук ефективних форм найбільш рівномірного поділу навантаження учнів. Щорічно ліцей отримує за результатами ЗНО з хімії та біології – перші місця в області, друге та третє місця – в Україні. За результатами ЗНО 2015 р. шість результатів по 200 балів, з них по 400 балів отримали І. Власов (хімія, біологія) та Д. Шевченко (хімія, математика), а за ЗНО 2015 р. з української мови та літератури медичний ліцей посів перше місце в області і сьоме в Україні.

Підвищення ефективності будь-якої діяльності, зокрема, навчальної, пов'язано з оптимальною організацією її у часі. Часова компетентність людини передбачає наявність певного комплексу знань, умінь та навичок, пов'язаних із відчуттям часових простору та лімітів спілкування, «почуття часу». Проблема часу надзвичайно важлива та багатоаспектна, оскільки жодна сфера життя та діяльності людини не існує поза часовим чинником, поза плануванням та структуруванням життєвих цілей та планів, мотивів і дій, задач та операцій.

Продуктивне використання й орієнтація у часі, здатність по-своєму поділити його, коли настання подій невизначено та відсутня суворе часова детермінація – це особливі особистісні часові здібності, що забезпечують своєчасність, продуктивність, оптимальність суспільного та особистого життя людини тощо.

Концепція особистісної організації часу, розроблена К. Абульхановою-Славською та колективом молодих дослідників, застосовуючи суб'єктну парадигму С. Рубінштейна, дозволила виділити на основі емпіричного матеріалу такі часові компоненти: *сприйняття часу, переживання його, усвідомлення та планування*, а також *практичну організацію*.

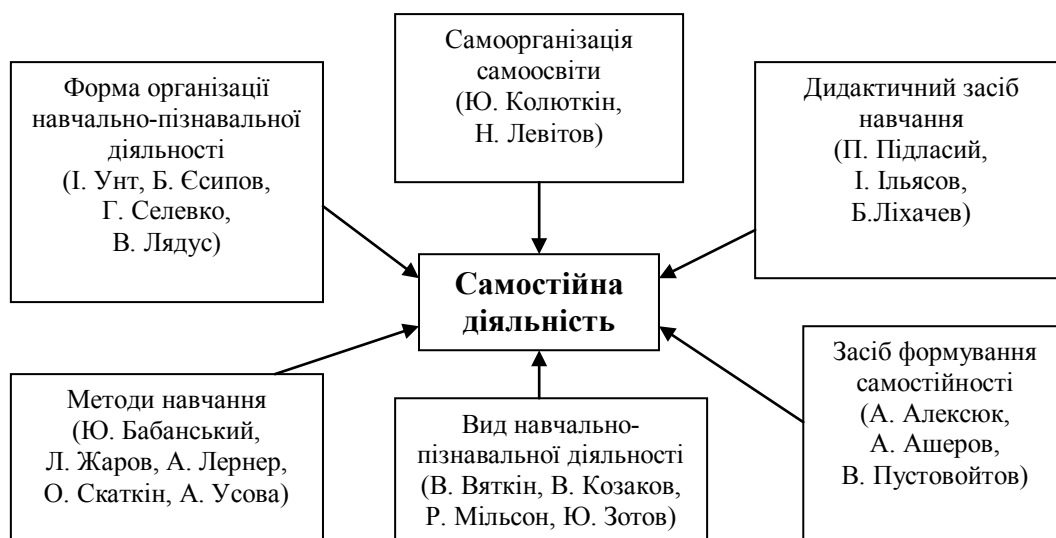

Рис. 1. Сутність визначення поняття «самостійна діяльність»

Одна з головних вимог часової компетентності учнів – раціональне та продуктивне використання навчального часу, вміння правильно розпоряджатися власним вільним часом. Індивідуальні технології використання часу (часовий менеджмент) побудовано на раціональних методах організації життєдіяльності та регуляція часу життя відповідно до соціальних вимог [2].

Перед психологічною службою медичного ліцею «Дніпро» поставлено завдання дослідити часову компетентність учнів. У зв'язку з цим, було проведено анонімне анкетування та хронометраж виконання ліцеїстами домашніх завдань. Було проведено опитування: чи займалися ліцеїсти у І-му блоці повно?

З'ясувалося, що в середньому учні ліцею оцінювали власні зусилля у 8,2 бали за 12-бальною системою. Що ж заважало їм навчатися краще? Серед причин неуспішності навчання, на думку учнів, є:

- значний об'єм навчального матеріалу – 58 %;
- недостатнє володіння навичками обробки нової інформації – 34 %;
- несприятливі сімейні обставини – 10 %;
- підвищена шкільна тривожність – 28 %;
- недостатній рівень виконання домашньої самотійної роботи – 20 %;
- нестача часу на підготовку домашніх завдань – 65 %;
- прогалини у раніше засвоєних знаннях – 3 %;
- лінощі – 3 %.

Отже, занепокоєння викликає той факт, що поряд зі значним об'ємом навчального матеріалу ліцеїсти відзначають недостатнє володіння навичками роботи з новою інформацією, що призводить до нестачі часу на підготовку до домашніх завдань та втоми.

Було також проведено хронометраж виконання домашніх завдань серед учнів 9–11 класів за предметами (див. рис. 2–4).

З наведених графіків видно, що більше часу учні приділяють профільним предметам – хімії та біології. З графіків завантаженості на виконання домашнього завдання на одного учня за днями тижня у класах діти найбільше часу приділяють виконанню домашнього завдання у суботу та неділю, що свідчить про правильний розподіл часу.

У процесі розвитку часової компетентності учнів особливе місце посідає стратегія планування та «резервування» часу. Планувати час необхідно відповідно до важливості завдань, відхилити маловажливі задачі. Ліцеїсти мають навчитися фіксувати терміни виконання завдань, перевіряти їх узгодження з точки зору необхідності. Щоденники обліку часу є необхідними для розвитку часової компетентності учнів: вміння складати та користуватися ними. Участь ліцеїстів у хронометражі виконання домашніх завдань надало їм змогу об'єктивно переглянути процес організації та виконання самостійних домашніх завдань та поділити час більш ефективно.

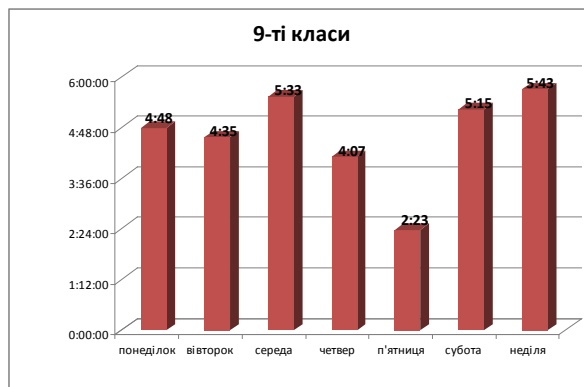

Рис. 2. Хронометраж виконання домашніх завдань на тиждень та завантаженість одного учня за днями тижня в 9-х класах

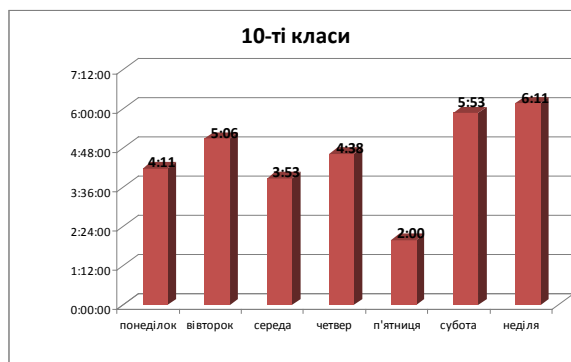
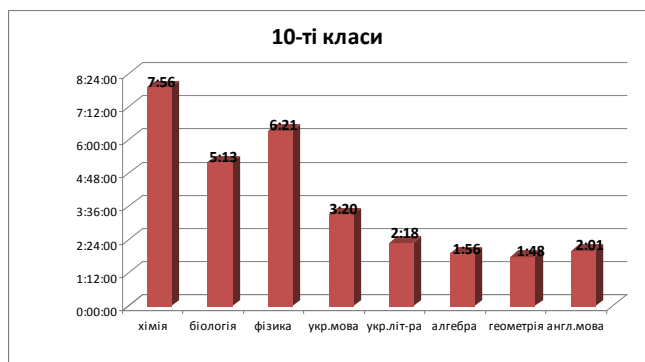

Рис. 3. Хронометраж виконання домашніх завдань на тиждень та завантаженість одного учня за днями тижня в 10-х класах.

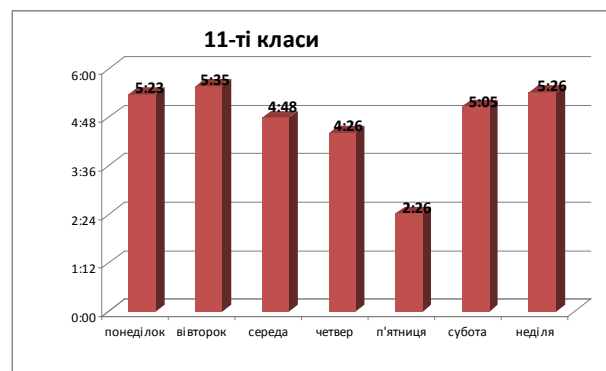
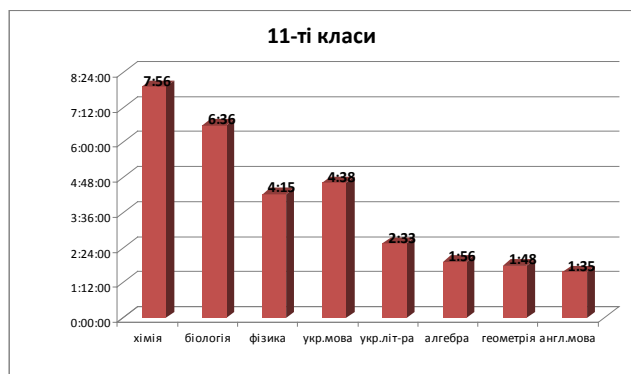

Рис. 4. Хронометраж виконання домашніх завдань на тиждень та завантаженість одного учня за днями тижня в 11-х класах.

Під час складання планів на тиждень необхідно навчитися чітко слідувати певним принципам, виокремлювати значущі часові віхи, планувати реальні терміни досягнення мети відповідно до навчального стилю та ритму працездатності: початок діяльності; ритми підйому та спаду працездатності; графік денної продуктивності – фази найвищої активності; регулювання пауз відпочинку – фази спаду активності; час об'єктивних перешкод; контроль результатів та часових затрат; резервування часу [2].

Такі робочі щоденники можна скласти на основі власних спостережень індивідуального денного ритму, постійно контролюючи ефективність реалізації власних часових планів.

З метою оптимізації навчально-виховного процесу та застосування часового самоменеджменту учнів вчителям було запропоновано використовувати з профільних навчальних предметів прийом ознайомлення з навчальним матеріалом. З теоретичною частиною навчального матеріалу ліцеїсти ознайомлюються самостійно, а практичній частині приділяють більше уваги на навчальних заняттях. Як підтверджує досвід, така практика активної самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів має позитивний результат.

Отже, проведене дослідження хронометражу використання учнями часу на виконання самостійних домашніх завдань дозволило виявити переваги та напрями подальшого вдосконалення в організації навчально-виховного процесу в медичному ліцеї «Дніпро».

Використані літературні джерела

1. *Абульханова К. А.* Время личности и время жизни [Текст] / К. А. Абульханова, Т. Н. Березина. – СПб. : Алетейя, 2001. – 304 с.
2. *Болотова А. К.* Психология организации времени [Текст] / А. К. Болотова. – М. : АспектПресс, 2006. – 254 с.
3. *Буряк В.* Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра [Текст] // Рідна школа. 2001. – № 9. – С. 49–52.
4. *Слбоза Н. В.* Формування умінь самостійної роботи учнів основної школи у процесі вивчення географії [Електронний ресурс] / Н. В. Слбоза. – С. 55–57. – Режим доступу: enquir.npu.edu.ua/123456789/68191/1/Sloz%D%B0.pdf. – Назва з екрана.
5. *Тищакова Л. Т.* Роль самостійної роботи в організації пізнавальної діяльності молодших учнів на уроках іноземної мови [Текст] / Л. Т. Тищакова, Л. О. Хілько // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 5. – С. 70–73.
6. Український педагогічний словник [Текст] / авт.-укладач С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997.
7. *Хэммонд К.* Искаженное время. Особенности восприятия времени [Текст] / К. Хэммонд. – М. : Livebook, 2013. – 142 с.
8. *Цуканова Б. И.* Время в психике человека [Текст] / Б. И. Цуканова. – Одесса : АстроПринт, 2000. – 220 с.